

АРХЕОЛОГІЯ

УДК 902.21 (477.72)

АРХЕОЛОГІЧНЕ ОБСТЕЖЕННЯ МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ ПАМ'ЯТКИ КАМ'ЯНОГО ВІКУ «ХАТКИ»

Леонід Смирнов¹, Ігор Піструїл²

¹ Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського
Україна, 54003, м. Миколаїв, пл. Адміралтейська, 1
e-mail: gnom-8@ukr.net

² Одеський археологічний музей НАН України
Україна, 65026, м. Одеса, вул. Ланжеронівська, 4
e-mail: pistruiligor@ukr.net

Навесні 2016 року автори спільно зі співробітниками Науково-дослідного центру «Лукомор'є» (м. Миколаїв) провели археологічне обстеження місцезнаходження пам'ятки кам'яного віку «Хатки». Пам'ятник розташований біля с. Хатки Скадовського району Херсонської області (рис. 1).

Стоянка відкрита у 1986 р. місцевим краєзнавцем А. Пулінцем і додатково обстежена у 1987 р. Н.П. Оленковським [1, с. 49]. Місцезнаходження локалізоване на 0,3 км на північ від однойменного села на західному та північно-західному схилі борту степового блюдця (поду) (рис. 2, А). Зібраний археологічний матеріал (рис. 2, Б) складався з крем'яних виробів (42 екз.) і ймовірно датується епохою мезоліту-неоліту [2, с. 6]. Розкопки пам'ятника не проводилися.

Судячи з зібраного раніше підйомного матеріалу, пам'ятник являв собою невелику за площею короткочасну стоянку пізнього кам'яного віку (мезоліт, неоліт) [3, с. 20]. Про короткочасність пам'ятника свідчить невелика кількість крем'яних виробів, а також – аномально високий відсоток виробів із вторинною обробкою, що додатково вказує на нестачу сировинних ресурсів (кременю).

У даний час степове блюдце знаходиться на полі, що розорюється (глибина оранки – до 0,3 м) та використовується орендарями для посадки сільськогосподарських культур (рис. 3; 4). Залишається нерозораним тільки дно поду. За повідомленнями місцевих жителів, під час рясних опадів це степове блюдце заливається водою, що перешкоджає сільськогосподарській діяльності.

На північний схід від поду зафіксовано пагорбоподібне піднесення висотою 1-1,5 м, яке досить чітко виділяється у рельєфі. Площу даного піднесення (більше 200 м²) чітко зафіксувати не вдалося, так як під час огляду на більшій його частині були встановлені теплиці орендарів. Складається враження, що це пагорбоподібне піднесення антропогенного (?) походження й утворене у результаті риття поду. Археологічний матеріал на цьому піднесенні не виявлений.

При візуальному огляді (квітень 2016 року) площі пам'ятки та прилеглих ділянок поля виявлені сліди сучасної життєдіяльності людей (залізні дріт і частини деталей різноманітних механізмів, фрагменти керамічних виробів 20-го століття, шматки граніту з цементом і т.п.). З археологічного матеріалу був знайдений тільки фрагмент ретушованого виробу (скребок?) з кременю. Виріб виявлено внизу північного схилу борту поду, практично на самому дні. Судячи з його форми, подібні вироби були присутні у раніше зібраному підйомному матеріалі (напр.: рис. 2 Б, 3).

На ймовірній площі пам'ятки було проведене шурфування (два шурфи 1x1 м). Отримана наступна стратиграфія відкладень:

- Супісок темно-сірого, місцями – чорного, кольору – сучасний орний шар – до 30-40 см. Перехід до нижчого шару чіткий. Темний колір шару, мабуть, можна пояснити не стільки процесами ґрунтоутворення у голоценову епоху, скільки застосуванням органічних добрив, які використовуються місцевими жителями для сільськогосподарської діяльності.

- Супісок буро-жовтого кольору – судячи з усього, перероблені ґрунтоутворювальними процесами плейстоценові супісі – потужністю до 50-60 см.

- Супісок яскраво-жовтого кольору, щільний, з невеликою домішкою глинистих частинок – від 90 см і нижче. Простежена потужність до 20 см. Чим нижче, тим щільність суглинку стає більшою. При цьому супісь стає все більш глинистою.

Культурний шар у шурфах не виявлений.

Опитування місцевих жителів показало, що давно (приблизно у 80-х роках ХХ ст.), при будівництві будинків на північно-східній околиці села, знаходили якісь камені, які відносили до місцевого краєзнавця (А. Пулінца?), й які ним були визначені як давні кам'яні знаряддя.

Таким чином, можна припустити, що:

1) культурний шар на західному та північно-західному схилі поду у даний час повністю зруйнований, а більшість археологічного матеріалу зібрано під час попередніх зборів;

2) культурний шар пам'ятки залягає на досить великій глибині і, внаслідок цього, археологічний матеріал не потрапляє на сучасну денну поверхню;

3) стоянка знаходилася/знаходиться на території північно-східної околиці села під садибами місцевих жителів. При будівництві

будинків культурний шар був повністю, або частково зруйнований. Крем'яні вироби, при цьому, були частково зібрані місцевими жителями, а частково «розтягнуті механізмами» під час сільськогосподарських робіт по полю між околицею села та подом, де пізніше зібрані першовідкривачами пам'ятки.

Для остаточного й однозначного вирішення даної проблеми необхідно провести ряд додаткових геолого-археологічних досліджень. У першу чергу потрібно провести геологічну розвідку та встановити (хоча б приблизно) час і характер утворення поду. З іншого боку, необхідно встановити межі пам'ятки (якщо вона досі існує). Для цього необхідно провести шурфування не тільки його передбачуваної площі, а й перевірити повідомлення місцевих жителів про знахідки кременів на садибах на північно-східній околиці села.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Оленковський М.П. Пам'ятки мезоліту та неоліту. Археологічна карта Нижньодніпровського регіону / Микола Петрович Оленковський. – Херсон, 1992. – 91 с.
2. Оленковський Н.П. Неолитические и раннеэнеолитические памятники степного междуречья Днепр-Молочная / Николай Петрович Оленковский // Древности степного Причерноморья и Крыма. – Запорожье, 1990. – Т. 1. – С. 3-12.
3. Оленковський М.П. Археологічні пам'ятки Скадовського району Херсонської області. Археологічна карта / Микола Петрович Оленковський. – Херсон: «Айлант», 2006. – 60 с.
4. Оленковський М.П. ???????? / Микола Петрович Оленковський. –

Смирнов Леонід, Піструїл Ігор Археологічне обстеження місцезнаходження пам'ятки кам'яного віку «Хатки»

Місцезнаходження пам'ятника «Хатки» розташоване на схилі борту степового блюдця (пода) у с. Хатки (Скадовський район Херсонської області). Судячи з підйомного матеріалу (збори 1986-1987 рр.), пам'ятник представляв собою невелику за площею короткочасну стоянку пізнього кам'яного віку (мезоліт, неоліт). При новому обстеженні площі пам'ятника (весна 2016 г.) археологічного матеріалу не виявлено.

Ключові слова: Херсонська область, Скадовський район, мезоліт, неоліт, кременевий інвентар

Смирнов Леонид, Пиструил Игорь Археологическое обследование местонахождения памятника каменного века «Хатки»

Местонахождение памятника «Хатки» расположено на склоне борта степного блюдца (пода) у с. Хатки (Скадовский район Херсонской области). Судя по подъемному материалу (сборы 1986-1987 гг.), памятник представлял собой небольшую по площади кратковременную стоянку позднего каменного века (мезолит, неолит). При новом обследовании площади памятника (весна 2016 г.) археологического материала не обнаружено.

Ключевые слова: Херсонская область, Скадовский район, мезолит, неолит, кремневый инвентарь

Smyrnov Leonid, Pistrui Igor Archaeological investigation of the location of the Stone Age monument «Khatki»

In spring of 2016 archaeological investigation of the location of the Stone Age lodges was conducted. The monument is located near the village Khatki in Skadovsk district, Kherson region.

The camp was founded in 1986 and in 1987 surveyed by N.P. Olenkovskiy. The location is localized at 0,3 km North of the eponymous village on the Western and North-Western slope side of the steppe saucers (sci). Collected archaeological material consisted of flint items (42 items) and presumably dates from the Mesolithic-Neolithic. Excavations of the monument were not carried out.

Perhaps the monument was a small area for short time camp of the late stone age (Mesolithic, Neolithic). A small amount of flint products, and also abnormally high percentage of products from secondary processing, which in turn indicates a lack of raw materials (chert) points about the brevity of the monument.

At inspection of the territory of the monument in 2016, a fragment of retouched products (scraper?) from the flint was discovered. The product is discovered at the bottom of the Northern slope of the sides of the pod, almost at the bottom.

On the expected square of the monument was carried out trenching (two trenches 1x1). During trenching surface cultural layer were not detected.

Thus, we can assume that:

1) Cultural layer in the West and the North-Western slope of the hearth is now completely destroyed, and the archaeological material collected during the previous fundraising;

2) The cultural layer of the monument lies at a sufficient depth, and consequently, the archaeological material does not fall on the modern ground surface;

3) Parking was located on the North-Eastern outskirts of the village under the estates of local residents. In the construction of houses cultural layer has been completely or partially destroyed.

Keywords: Kherson region, Skadovsk district, Mesolithic, Neolithic, flint inventory

Рецензенти:

Гребенников Ю.С., к.і.н., доцент

Панковський В.Б., к.і.н., ст. наук. співр.

Надійшла до редакції 10.03.2017 р.

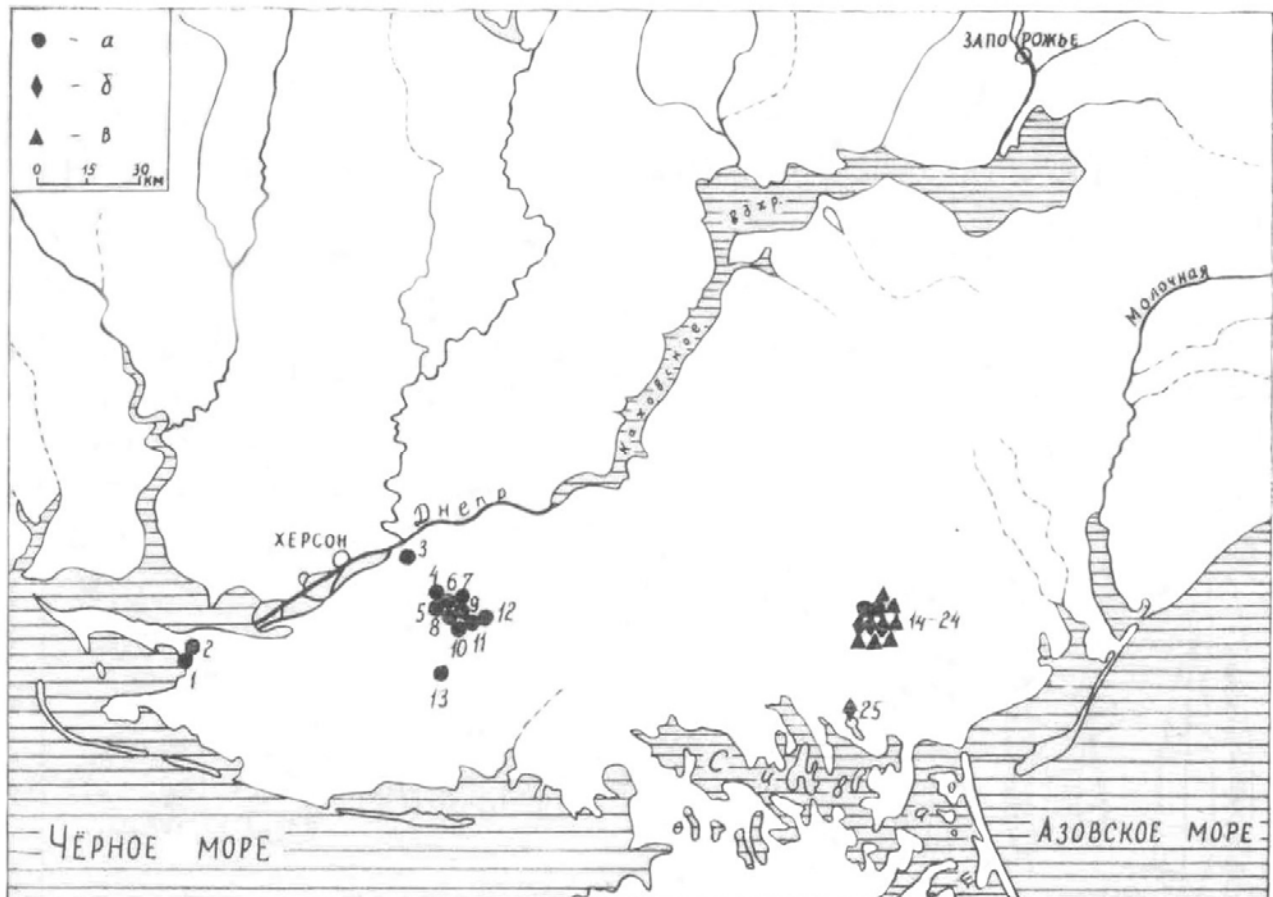
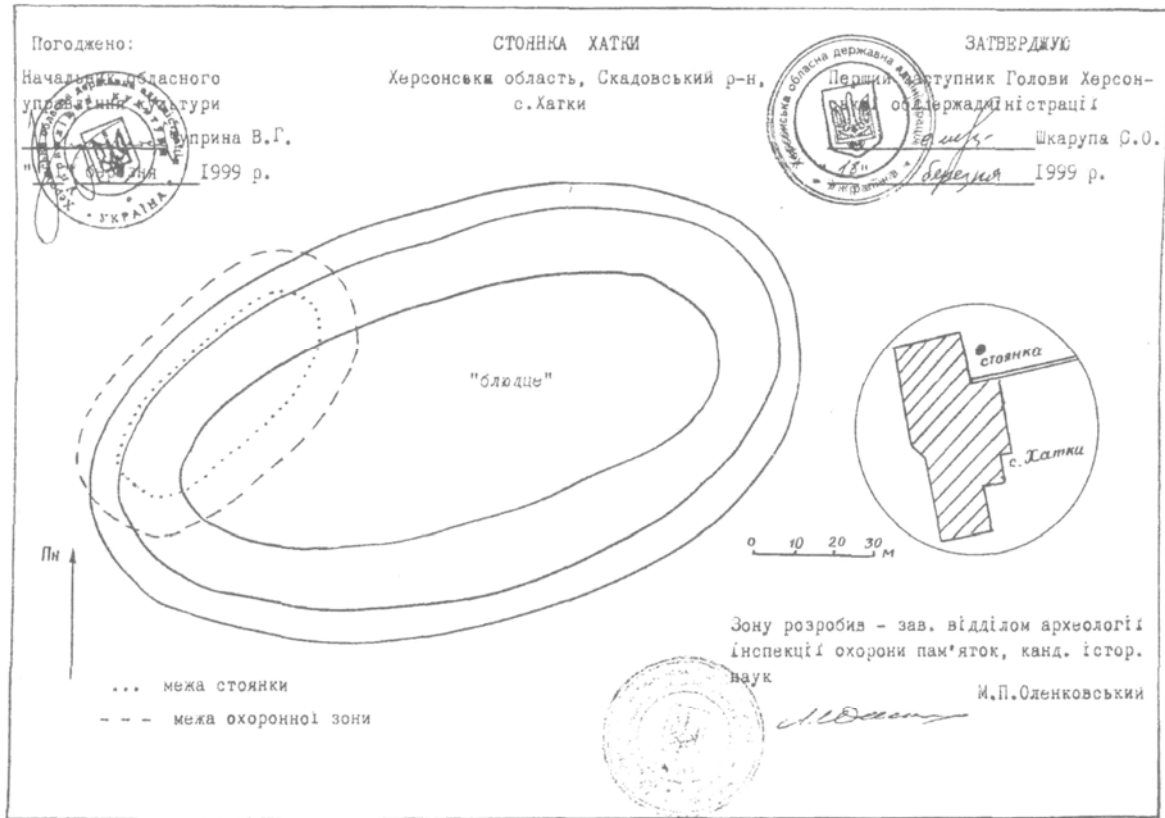
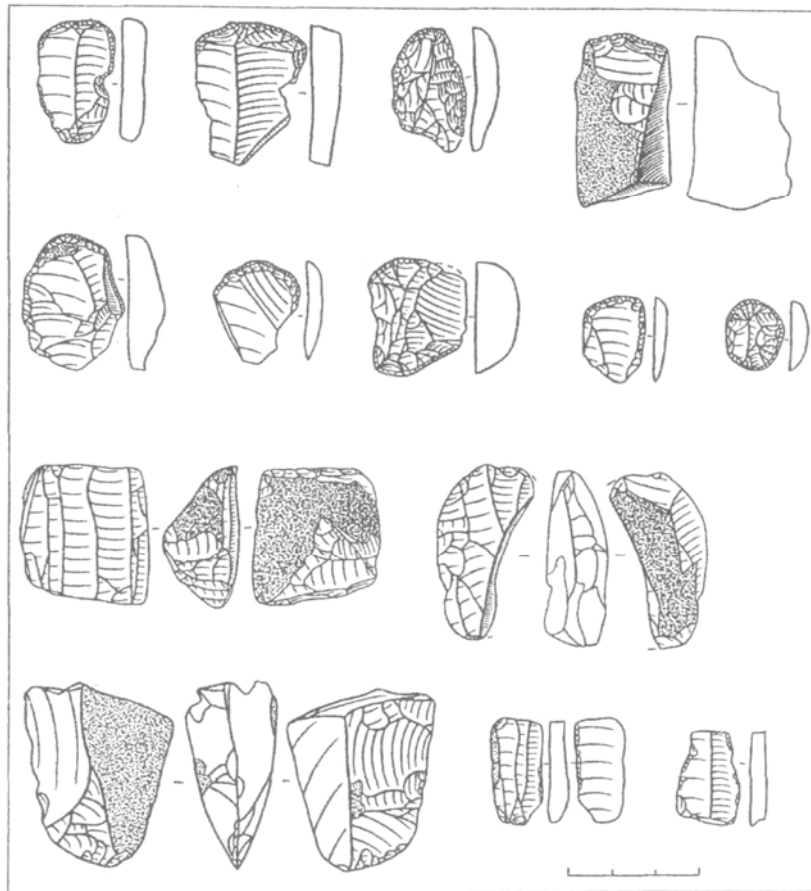


Рис. 1. Карта неолітичних і ранньоенеолітичних пам'яток Степового межиріччя Дніпро-Молочна (№ 13 – місцезнаходження стоянки Хатки; за [2, с. 9, рис. 1])



А



Б

Рис. 2.

А - локалізація пам'ятки біля с. Хатки

Б - кременевий інвентар місцезнаходження стоянки «Хатки» (збори 1986-1987 рр.) [4, с. 51, рис. 16; с.52, рис. 17]



Рис. 3. Вигляд на стоянку та східну окраїну с. Хатки (весна 2016 р.)



Рис. 4. Шурфування на місцезнаходженні стоянки «Хатки» (весна 2016 р.)